

Trends in de land- en tuinbouw 2026

December 2025

Heeft u op dit moment een agrarisch bedrijf?

Ja		79,6%	724
Nee		20,4%	155
			Totaal aantal reacties 909

Wat is uw leeftijd?

Jonger dan 20 jaar		0,8%	6
21-30 jaar		7,8%	56
31-40 jaar		6,4%	46
41-50 jaar		13,4%	96
51-60 jaar		26,7%	191
61 jaar of ouder		44,8%	320
			Totaal aantal reacties 715

Wat is de belangrijkste tak van uw bedrijf?

Akkerbouw		29,5%	207
Bloembollenteelt		1,1%	8
Bomen- en vaste plantenteelt		2%	14
Fruitteelt		2,6%	18
Geitenhouderij		1,4%	10
Glastuinbouw		1,7%	12
Kalverhouderij		1,1%	8
Melkveehouderij		39,7%	279
Multifunctioneel		0,9%	6
Paardenhouderij		1,6%	11
Pluimveehouderij		3,4%	24
Schapenhouderij		3,6%	25
Varkenshouderij		2,3%	16
Anders		9,1%	64
			Totaal aantal reacties 702

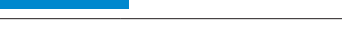
In welke provincie bent u hoofdzakelijk actief?

Drenthe		5,9%	41
Flevoland		4,1%	29
Friesland		9,4%	66
Gelderland		13,6%	95
Groningen		8,4%	59
Limburg		4,9%	34
Noord-Brabant		17,7%	124
Noord-Holland		6,3%	44
Overijssel		13,3%	93
Utrecht		4%	28
Zeeland		5,7%	40
Zuid-Holland		6,6%	46
Totaal aantal reacties			699

Bent u van plan het komende jaar te investeren in uw bedrijf?

Ja		62,8%	437
Nee		37,2%	259
Totaal aantal reacties			696

Waarin wilt u investeren?

Nieuwe stal, gebouwen, erfverharding		30,4%	130
Onderhoud algemeen		36,7%	157
Stalinrichting/melktechniek		16,8%	72
Fosfaatrechten		12,1%	52
Dierrechten		2,8%	12
Nieuwe trekker/mechanisatie		24,5%	105
Robotisering		10,3%	44
Smart farming (met behulp van data)		3,5%	15
Schaalvergroting/uitbreiding		11,9%	51
Asbestsanering, vernieuwen dak		6,8%	29
Energieopwekking		7,5%	32
Energieopslag		15,2%	65
Opslag voorraden		5,4%	23
Opslag mest		6,8%	29
Mestverwerking		2,6%	11
Verwerking van eigen producten		3%	13
Neventak		6,1%	26
Emissiereductie		4,7%	20
Grondaankoop voor extensivering		17,3%	74
Anders		6,5%	28
Totaal aantal reacties			428

In wat voor soort neventak wilt u investeren?

Kampeer voorzieningen		30,8%	8
Dagtoerisme		7,7%	2
Productie aan huis		19,2%	5
Verkoop aan huis		34,6%	9
Ontvangsten, verhuur vergaderruimte		15,4%	4
Zorgtak		7,7%	2
Anders		30,8%	8
			Totaal aantal reacties 26

Waarom gaat u komend jaar niet investeren?

Mijn bedrijf is goed zoals het is		35,7%	90
De markt is te onzeker		23%	58
De toekomst van mijn bedrijf is te onzeker		19%	48
Het landbouwbeleid is te onzeker		29,8%	75
Ik denk dat een investering niet uit kan		8,7%	22
Ik heb daar nu niet de financiële ruimte voor		21,4%	54
Ik krijg geen financiering		4,4%	11
Door het stikstofbeleid		9,9%	25
Door klimaatverandering		1,2%	3
Anders		19,4%	49
			Totaal aantal reacties 252

Waarop ligt voor u de focus voor uw bedrijf in 2026?

Stabiliseren		44%	295
Groeien		13,6%	91
Extensiveren		1%	7
Omslag naar biologisch		1,2%	8
Rechten kopen		1,3%	9
Grond kopen		5,5%	37
Rustiger aan doen		14,6%	98
Stoppen		5,8%	39
Verduurzamen		6,9%	46
Anders		6,1%	41
			Totaal aantal reacties 671

Bent u tevreden over de mate waarin u uw bedrijf kunt financieren?

Ja		80,4%	537
Nee		19,6%	131
			Totaal aantal reacties 668

Maakt u zich zorgen om het voortbestaan van uw bedrijf?

Ja		42,2%	280
Nee		57,8%	383
			Totaal aantal reacties 663

Waarom maakt u zich daar zorgen over?

Tegenvallende inkomsten		39,3%	107
Wegvallen gewasbescherming		30,9%	84
Krimpen of blokkeren afzetmarkt		12,1%	33
Kan niet de noodzakelijke investeringen doen		15,1%	41
Hoge elektriciteits-, gas- en dieselprijzen		19,5%	53
Hoge voerkosten		7%	19
Hoge kunstmestkosten		14,7%	40
Hoge kosten voor mestafzet door het verlies van derogatie		25,4%	69
Hoge kosten voor uitgangsmateriaal		7,7%	21
Geen arbeiders beschikbaar		9,2%	25
Hoge financieringslasten		14%	38
Strengere regelgeving voor waterkwaliteit		33,5%	91
Toenemende regeldruk		64%	174
Concurrentie wordt groter		8,5%	23
Geen opvolger		14%	38
Geen uitbreidingsmogelijkheden		11,4%	31
Zit naast natuurgebied		16,9%	46
Geopolitieke spanningen		12,5%	34
Politieke instabiliteit in Nederland		45,2%	123
Geen of onvoldoende financiering mogelijk		11,4%	31
Uitbraak van dierziekte		4,8%	13
De opmars van de wolf in mijn gebied		13,6%	37
Anders		14,3%	39
			Totaal aantal reacties 272

Op welke manier zet u uw producten af?

Coöperatie		56,4%	367
Direct aan de supermarkt		1,7%	11
Vrije markt		38,9%	253
Eigen afzetkanaal/boerderijwinkel		7,5%	49
Contract met handelaar		15,4%	100
Contract met verwerker		15,2%	99
Verkoop in poolverband		7,8%	51
Anders		5,4%	35
			Totaal aantal reacties 651

Is uw bedrijf biologisch gecertificeerd?

Ja		6,6%	43
Nee		93,4%	608
			Totaal aantal reacties 651

Lever u aan een algemeen concept? (Zoals Beter voor, Beter Leven en PlanetProof.)

Ja		25%	162
Nee		75%	487
			Totaal aantal reacties 649

Waarom levert u aan een concept?

Lever meerprijs op		63,4%	102
Is voorwaarde om te leveren		34,8%	56
Zorgt voor constante afzet		9,3%	15
Beter voor dier/bodem/omgeving etc.		29,2%	47
Anders		5%	8
			Totaal aantal reacties 161

Lever uw concept voldoende meerwaarde op?

Ja		50,9%	82
Nee		49,1%	79
			Totaal aantal reacties 161

Zou u wel aan zo'n concept van de supermarkt willen leveren?

Ja		17,3%	84
Ja, ik sta op een wachtlijst		3,1%	15
Nee		79,6%	387
			Totaal aantal reacties 486

Verwacht u dat Nederland zijn sterke exportpositie weet te behouden?

Ja		42,3%	271
Nee		57,7%	370
			Totaal aantal reacties 641

Overweegt u om te emigreren?

Ja		12,1%	77
Nee		87,9%	562
			Totaal aantal reacties 639

Waar zou u het liefst naartoe willen?

Australië		15,8%	12
Canada		44,7%	34
Denemarken		10,5%	8
Duitsland		14,5%	11
Frankrijk		18,4%	14
Hongarije		6,6%	5
Nieuw-Zeeland		17,1%	13
Noorwegen		2,6%	2
Polen		6,6%	5
Spanje		2,6%	2
Tsjechië		3,9%	3
Verenigde Staten		14,5%	11
Zweden		11,8%	9
Anders		22,4%	17

Totaal aantal reacties 76

Neemt u maatregelen tegen financiële risico's?

Ja		52,2%	332
Nee		47,8%	304

Totaal aantal reacties 636

Welke maatregelen tegen financiële risico's neemt u?

Kredietverzekering		4,2%	14
Exportverzekering		0,9%	3
Meer contractteelt		13,9%	46
Handelen op termijnmarkt		1,5%	5
Langjarige energiecontracten		7,3%	24
Brede weersverzekering		10,9%	36
Hagel/stormverzekering		9,4%	31
Grotere financiële buffer aanhouden		79,5%	263
Ander		19,6%	65

Totaal aantal reacties 331

Heeft het veranderende klimaat impact op uw bedrijf?

Ja		40,9%	259
Nee		34,9%	221
		24,3%	154

Totaal aantal reacties 634

Neemt u op uw bedrijf maatregelen om de gevolgen van het veranderende klimaat te beperken?

Ja		61,8%	254
Nee		38,2%	157

Totaal aantal reacties 411

Hoe doet u dat?

Bodembeheer		75,5%	191
Gewaskeuze/rassenkeuze		56,1%	142
Investeren in irrigatie		26,9%	68
Investeren in drainage		39,1%	99
Anders		20,6%	52
Totaal aantal reacties			253

Neemt u maatregelen tegen financiële risico's?

Generiek: voor iedere boer gelden dezelfde maatregelen		18,9%	118
Bedrijfsspecifiek: ieder bedrijf krijgt zijn eigen emissieruimte		38,8%	242
Combinatie van beide		42,2%	263
Totaal aantal reacties			623

Een omslag naar doelsturing betekent dat ieder bedrijf een eigen emissieplafond krijgt. Wat vindt u daarvan?

Goed, dan weet ik wat me te doen staat		15,3%	95
Slechte zaak, ik wil liever duidelijk voorgeschreven krijgen wat ik wel of niet moet doen		7,3%	45
Het hangt af van de invulling, het is voor mij te vroeg om daar iets over te zeggen		68,7%	426
Anders		8,7%	54
Totaal aantal reacties			620

Denkt u dat de totale emissieopgave voor de veehouderij van 42 tot 46 procent in 2035 ten opzichte van 2019 haalbaar is?

Ja		25,5%	158
Nee		39,6%	245
Weet ik niet		34,9%	216
Totaal aantal reacties			619

Hoe wilt u op uw bedrijf de emissie van stikstof terugdringen?

Innoveren		36,6%	225
Extensiveren		15,6%	96
Vee afstoten		6,2%	38
Regeneratieve landbouw toepassen		10,1%	62
Overstappen op multifunctionele landbouw		3,1%	19
Overstappen op plantaardige teelten		5%	31
Overstappen op biologische landbouw		3,9%	24
Ik wil in aanmerking komen voor bedrijfsverplaatsing		2,8%	17
Ik wacht op een andere aantrekkelijke opkoopregeling		6,5%	40
Ik gok erop dat het nieuwe kabinet de stikstofdoelen versoepelt		29,4%	181
Anders		24,2%	149
Totaal aantal reacties			615

Waarschijnlijk komt er een kabinet met in ieder geval D66 en CDA. Krijgt u daardoor meer of minder vertrouwen in de toekomst van uw bedrijf?

Meer		12,2%	75
Minder		56,1%	344
Niet meer en niet minder		24,1%	148
Weet ik niet		7,5%	46
Totaal aantal reacties			613

Op wie zou u stemmen als er nu verkiezingen zouden worden gehouden?

PVV		2,3%	14
Groenlinks-PvdA		0,8%	5
VVD		9,5%	58
NSC		0,2%	1
D66		1%	6
BBB		35,4%	215
CDA		16,6%	101
SP		0%	0
DENK		0%	0
Partij voor de Dieren		0,2%	1
Forum voor Democratie		11,7%	71
SGP		7,2%	44
ChristenUnie		2,8%	17
Volt		0%	0
JA21		3,8%	23
50PLUS		0,5%	3
Weet ik niet		5,3%	32
Ik zou niet gaan stemmen		1%	6
Anders		1,8%	11
Totaal aantal reacties			608

Is dit een andere partij dan bij de vorige verkiezingen in oktober?

Ja		23,4%	133
Nee		76,6%	436
Totaal aantal reacties			569

